

Blízký Východ

Zdravotní rizika při cestování a jejich prevence

Tento text slouží jako orientační přehled nejvýznamnějších zdravotních rizik a možností jejich prevence při cestách do dané oblasti. Blížší informace Vám poskytne lékař.

V souvislosti s plánovaným pobytem v některém ze států Blízkého Východu doporučuji všem, aby se informovali před cestou i o aktuálních **bezpečnostních rizicích** a prohlédli si doporučení pro cestovatele na stránkách www.mzvcr.cz.

Povinná očkování:

Žlutá zimnice – žádný ze států Blízkého Východu nevyžaduje očkování proti žluté zimnici ode všech cestovatelů, ale pouze u těch přijíždějících z výchozí nebo tranzitní země s výskytem žluté zimnice. Zeměmi, které osvědčení o očkování proti žluté zimnici vůbec nevyžadují, jsou Izrael, Kuvajt, Spojené Arabské Emiráty, Turecko a Katar. Požadavek na očkování u ostatních států znamená především ochranu před zavlečením onemocnění, protože přenašeč komár *Aedes aegypti* se na jejich území vyskytuje.

Meningokoková meningitida A+C+Y+W135 – Saúdská Arábie vyžaduje od příchozích toto očkování v době hadždž (pout' do Mekky) a dále od všech příchozích ze zemí tzv. afrického pásu meningitidy: Benin, Burkina Faso, Kamerun, Čad, Středoafriická republika, Pobřeží slonoviny, Eritrea, Etiopie, Gambie, Guinea, Guinea-Bissau, Mali, Niger, Nigérie, Senegal, Jižní Súdán a Súdán.

Poliomyelitida (dětská obrna) – očkování od příchozích může vyžadovat Izrael, Libanon, Sýrie a Irák. Proti tomuto onemocnění se sice v ČR očkuje v dětství, ale tato ochrana nemusí vydržet do dospělosti.

Naléhavě doporučovaná očkování:

Virová hepatitida A – infekční zánět jater; přenáší se vodou, potravinami a při snížené hygieně. Lze očkovat buď samostatnou očkovačnou látkou, nebo kombinovanou vakcínou s hepatitidou B.

Virová hepatitida B – infekční zánět jater; přenáší se krví a tělními tekutinami. Kromě sexuálního přenosu může k nákaze dojít při jakémkoliv zdravotnickém zákroku (vč. např. ošetření zubů), při poskytování první pomoci, tetování, akupunktury, manikúry, pedikúry, masáží atd. Na rozdíl od hepatitidy A často zanechává trvalé následky. Lze očkovat buď samostatnou očkovačnou látkou, nebo kombinovanou vakcínou s hepatitidou A. Osoby od roku narození 1989/90 mají zpravidla tuto vakcinaci zahrnutou v pravidelném očkování v dětství.

Břišní tyfus – těžké horečnaté onemocnění, které může být provázeno život ohrožujícími komplikacemi nebo i po vyléčení vést k dlouhodobému bacilonosičství. Přenáší se vodou, potravinami a při snížené hygieně. Riziko na Blízkém Východě nepatří sice k nejvyšším na světě, vzhledem k závažnosti onemocnění je však přesto očkování doporučováno.

Platné očkování proti tetanu – život ohrožující onemocnění; k nákaze dochází nejčastěji při znečištění otevřeného poranění, ale např. i při operačních zákrocích. Bakterie tetanu je všudypřítomná v životním prostředí kdekoli na světě. Vakcinace je v ČR součástí pravidelného očkování dětí i dospělých; před cestou je však třeba ověřit její platnost. V případě potřeby přeočkování je vhodné volit kombinovanou vakcínu proti tetanu, záškrtu a dávkivému kašli.

Dále je vhodné zvážit očkování:

Meningokoková meningitida A+C+Y+W135 – vysoce závažné bakteriální onemocnění přenášené vzdušnou cestou a napadající centrální nervovou soustavu. Vyznačuje se velmi rychlým a dramatickým průběhem, na cestách bývá obtížné zajistit včas účinnou léčbu. Ohroženy jsou typicky mladší osoby, ale onemocnět lze v každém věku. Riziko nákazy zvyšuje únava, stres, změna denního režimu atd. O očkování by měli uvažovat zejména mladí cestovatelé, návštěvníci sportovních, kulturních a společenských akcí, při studijních pobytech, ubytování v hostelech...

Vzteklina – přenáší se pokousáním (případně i jen poškrábáním nebo kontaktem se slinami) nakaženým zvířetem, eventuelně i člověkem. Přenašečem může být jakýkoliv savec. Lze očkovat preventivně i následně; u následného očkování je však nezbytné začít včas, nejlépe do 24 hodin od rizikového kontaktu. Vzteklina se jinak nedá léčit a je 100% smrtelná. O očkování je vhodné uvažovat zejména při neorganizovaných cestách po přírodě a venkovských oblastech, kde může být problém s dostupností zdravotní péče a včasným opatřením kvalitní vakcíny.

Cholera – těžké průjmové onemocnění, přenáší se hlavně vodou, případně kontaminovanými potravinami a při snížené hygieně. O očkování je vhodné uvažovat zejména při neorganizovaných cestách po venkovských oblastech, kde může být problém se zásobováním pitnou vodou. Dále dle aktuální epidemiologické situace v jednotlivých zemích. Vakcína současně chrání proti některým typům **průjmů cestovatelů**.

Dengue – virové onemocnění přenášené komáry. Vyskytuje se na Arabském poloostrově na pobřeží Rudého moře a Adenského zálivu. Očkování je vhodné zvážit dle destinace, charakteru cesty a zdravotního stavu.

Spalničky + příušnice + zarděnky – virová onemocnění, proti kterým se sice v ČR očkuje v dětství, ale tato ochrana nemusí vydržet do dospělosti. O přeočkování je vhodné uvažovat zejména při dlouhodobějších studijních či pracovních pobytech. Dále dle aktuální epidemiologické situace v jednotlivých zemích.

Sezónní respirační infekce – zejména **chřipka** a **COVID-19**, u starších osob eventuelně **pneumokoky** a **RS viry**. Očkování je vhodné zvážit podle roční doby, aktuální epidemiologické situace a věku a zdravotního stavu cestovatele.

Další infekční rizika

Malárie – parazitární horečnaté onemocnění přenášené komáry. Významnější riziko existuje v Jemenu, limitované pak v některých oblastech Turecka, Sýrie a Ománu v období března – října. V těchto oblastech zpravidla není nutné užívat antimalarika, stačí vhodný oděv a používání repelentů.

Další onemocnění přenášená členovci – mimo již zmiňované žluté zimnice také další onemocnění, proti kterým bohužel neexistuje očkování: zejména západonilská horečka (West Nile) a jiné. Základem prevence je ochrana před komáry – kombinace repelentů (viz dále) a mechanických bariér (moskytiéry, vhodné oblečení).

Průjmová onemocnění – oblast Blízkého Východu je v tomto ohledu vysoce riziková. Základem prevence je důsledně dodržovat hygienu a věnovat pozornost výběru potravin a nápojů (viz dále). Pozitivní efekt v prevenci může mít také užívání probiotik, případně očkování proti choleře (vakcína současně chrání proti některým typům průjmů cestovatelů).

Hantavirová onemocnění – onemocnění vyvolaná hantaviry patří k významným zdravotním rizikům cestovatelů. Virus je přenášen hlodavci; ohroženy jsou tedy zejména osoby tábořící ve volné přírodě, vykonávající sezónní zemědělské práce na farmách apod. Hantaviry mohou vyvolávat syndromy s těžkým postižením plic nebo ledvin, které se vyznačují vysokou smrtností.

Pohlavně přenosné nemoci – pozor na sexuální turistiku, riziko infekce HIV, syfilis, kapavky a dalších nálezů je při nechráněném sexu mimořádně vysoké.

Onemocnění vyvolané novým koronavirem (MERS) – těžké akutní onemocnění vyvolávané virem, příbuzné, ale ne totožné s nemocí COVID-19. Vyznačuje se vysokou smrtností. Přenáší se vzdušnou cestou, častěji postihuje starší muže. Ochrana je problematická, doporučuje se vyhýbat se nemocným, velkým shlukům lidí a také velbloudům, kteří virus přenášejí.

Čemu dále věnovat pozornost

Strava – potraviny by měly být dobře tepelně upraveny. Syrové ovoce a zeleninu vybírat jen takové, které si může cestovatel sám umýt a oloupat; vyhýbat se hotovým salátům. Pozor na cukrářské výrobky (např. zmrzlinu), které často obsahují tepelně neupravená vejce a mléčné produkty.

Kuchyně Blízkého Východu je lákavá a v jednotlivých částech se značně liší. Často se využívá ostré koření, které může působit dráždivě. Exotické ovoce, mořské plody, ořechy apod. mohou být rizikové pro alergiky. Velkým nebezpečím je také konzumace většího objemu jídla.

Nápoje – nápoje je vhodné kupovat balené, v originálním nepoškozeném obalu a přednostně sycené (obsah CO₂ brání množení bakterií a také je obtížnější tyto nápoje padělat). Není-li taková možnost, lze využít desinfekce chemické (desinfekční tablety nebo lépe kapky) nebo fyzikální (filtry, UV sterilizátory, případně i var, který by však měl trvat alespoň 20 minut). Balenou či desinfikovanou vodu je třeba využívat i na čištění zubů nebo omývání ovoce a zeleniny – voda z kohoutku nemusí být ani v hotelích nezávadná. Přitom je nesmírně důležité denně vypít dostatečné množství nezávadných tekutin.

Repelenty – jsou základem ochrany před komáry a dalšími členovci a před nemocemi, které přenášejí. Vždy je vhodné kombinovat repelent na oblečení s obsahem permetrinu a repelent na tělo s obsahem DEET nebo icaridinu (v koncentraci 25 – 50% - vyšší obsah je pro běžné použití zbytečný a takové přípravky mohou dráždit pokožku nebo narušovat umělé tkaniny).

Není pravda, že místní repelenty fungují lépe než evropské – naopak, často mají nevhodné složení a kvalita jejich výroby a skladování nemusí být na dostatečné úrovni.

Nebezpeční živočichové – kromě rizika přenosu nemocí (vzteklina u savců, malárie a řada dalších onemocnění u komárů a jiných členovců) mohou být pro cestovatele nebezpečné šelmy, jedovatí živočichové jako hadi (zmije paví, levantská a růžkatá), pavouci, štíři a vodní tvorové (žralok, rejnok, medúzy apod.).

Parazit – kromě přenosu hmyzem a vodou a potravinami je velmi rizikové zejména koupání i brodění, rybaření ve sladké vodě, a to i pokud je opticky zcela čistá.